

ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

Аналізуються сучасні тенденції використання політичних Інтернет-технологій у діяльності політичних партій, описуються Інтернет-комунікації деяких українських політичних партій.

Ключові слова: *Інтернет-технології, Інтернет-комунікації, політичні партії, політична комунікація.*

Анализируются современные тенденции использования политических Интернет-технологий в деятельности политических партий, описываются Интернет-коммуникации некоторых украинских политических партий.

Ключевые слова: *Интернет-технологии, Интернет-коммуникации, политические партии, политическая коммуникация.*

There are analyzed the modern trends of political Internet-technologies in the activity of political parties, describes the Internet-communication of some Ukrainian political parties.

Key words: *the Internet-technologies, Internet-communication, political parties, political communication.*

Становлення інформаційного суспільства відкриває широкі можливості доступу мільйонів людей до великих інформаційних ресурсів. «При цьому інформаційні технології змінюють не тільки форму здійснення демократичних процедур, але й з їх упровадженням змінюється й сама суть розвитку соціальних процесів» [2, с. 99].

На сучасному етапі інформаційної революції, внаслідок вибухового розвитку засобів масової інформації та комунікації, особливе значення в політичних відношеннях отримує інформаційна політика, яка забезпечує можливість формувати позитивний імідж політичного актора, впливати на громадську думку, змінювати у потрібному напрямку зміст масової свідомості та колективного розуму. Політичні партії, реалізуючи власні цілі та задачі, беруть участь у формуванні інформаційно-комунікаційних відносин та проводять власну інформаційну політику, в тому числі в онлайн-просторі.

Принципове значення для розвитку політичного процесу та його дослідження мають інформаційно-комунікаційні технології в цілому та, зокрема, Інтернет-технології. Інформаційно-комунікаційні комунікації знаходяться в основі політичних відносин, унаслідок чого головною зброєю в боротьбі за владу слід розглядати соціальну та масову комунікацію, а також засоби їх розвитку та трансляції, в тому числі й мережу Інтернет.

В умовах сучасного інформаційного суспільства Інтернет надає можливість мобілізувати політичну участь громадян у політиці, а політичні партії, як

один з головних учасників комунікації, мають можливість, у свою чергу, своєчасно долучитися до цього процесу. Вони активно використовують мережу Інтернет у якості реального інтерактивного каналу зв'язку з населенням, а також як інструмент політичного впливу на електорат.

У даній статті автор має на меті проаналізувати можливий вплив Інтернет-технологій на систему сучасних політичних інститутів, а також тенденції застосування Інтернет-комунікацій у діяльності політичних партій у кількох аспектах: дослідження етапів проникнення Інтернет-технологій у сферу політики; вивчення передумов, що визначили корисність, та факторів, що стримують зростання впровадження Інтернет-технологій до системи політичної комунікації; визначення переваг та недоліків застосування Інтернет-технологій як інструмента політичної комунікації взагалі, а також у діяльності політичних партій зокрема; відокремлення шляхів розвитку Інтернету як інструмента політичної комунікації; розгляд цілей, які реалізують політичні партії, коли застосовують позитивні чи негативні Інтернет-технології; узагальнення ролі Інтернет-сайту політичної партії як інструмента політичної комунікації та підсумування емпіричного аналізу Інтернет-сайтів українських політичних партій.

Аналіз літератури, присвячений вивченню інтеграції політичних Інтернет-технологій у діяльність політичних партій, політичної комунікації, використанню Інтернет-технологій, теорії масової комунікації, теорії інформаційного суспільства,

журналістики та інших галузей, свідчить про мозаїчність інтересу (навіть внутрішньогалузевого) з даної тематики. Огляд сучасної літератури та інших джерел інформації з указаного напрямку виявив необхідність дослідження практики швидкого розвитку використання політичних Інтернет-технологій у діяльності політичних партій.

Активно впроваджуючись у сферу політики, нові інформаційно-комунікаційні технології не тільки якісно змінили старі уявлення, установки, стереотипи, але й зламали багато форм поведінки та моделі взаємовідносин між політичними інститутами та індивідами [2, с. 98]. На думку російського політолога А. Чеснакова, «починається формування нового обширного каналу політичної комунікації, динаміка розвитку якого може перевернути уявлення як про систему забезпечення політичної діяльності, так і про традиційні інструменти політичної участі» [5, с. 65].

Проникнення Інтернет-технологій у сферу політики – достатньо складний та суперечливий процес, який можливо умовно поділити на два етапи:

– *Інформаційний етап*, сутність якого полягає у проникненні в мережу політичної інформації (в основному Інтернет-сайти політичних партій, громадських організацій, окремих політичних лідерів, сайти газет і журналів, електронні видання аналітичних та дослідницьких організацій).

– *Етап медіатизації* політики, пов'язаний зі спробою використання Інтернет-простору в якості інструменту політичної комунікації та політичних технологій.

Серед передумов, які визначили корисність мережі Інтернет як інструменту політичної комунікації у діяльності політичних партій, автор дослідження повинен указати на намагання лідерів політичних партій долучитися до Інтернету, як явища сучасного інформаційного суспільства, яке сприймається потенційним електоратом як символ прогресу та індикатор «просунутості» політичної партії; привабливість функціональних можливостей, які надає Інтернет-простір, зокрема, технологій багатобічної комунікації учасників політичного процесу, порівняно з однобічною комунікацією традиційних засобів масової інформації; процеси медіатизації сучасної політики та перенесення політичного життя у простір засобів масової інформації; феномен залучення політичних партій до медіа-політичної системи Інтернет – ЗМІ.

Значну роль також відіграють зростання інформаційної ролі Інтернету в політиці, збільшення питомої ваги віртуальної інформації в політиці. Велике значення також має зростання ступеня оволодіння новітніми інформаційно-комунікаційними технологіями Інтернету серед населення та деяка міфологізація Інтернет-простору в суспільній свідомості.

Окрім очевидних позитивних передумов, можливо виділити також низку факторів, що стримують зростання впровадження Інтернет-

технологій у систему політичної комунікації: невелике географічне покриття мережі Інтернет; порівняно невисока чисельність користувачів Інтернету та сформованих на локальному рівні мережевих суспільств; незначна кількість фахівців у галузі Інтернет-комунікацій, а також відповідної методологічної основи та інструментарію для оцінювання ефективності комплексу заходів, проведених за допомогою Інтернет-комунікацій; неможливість залучення спеціалістів (як правило, таких, що дуже високо оплачуються) у галузі зв'язків із громадськістю та Інтернет-технологій при обмеженому фінансуванні локальних інформаційних кампаній та програм; використання «опрацьованих» стандартних комунікативних технологій залученими до інформаційної кампанії спеціалістами, які, як правило, не бажають ризикувати; замкнутість інформаційних кампаній та комунікативних процедур на одній особі (наприклад, лідері політичної партії), яка, як правило, є одночасно і основним фінансовим донором указаних інформаційних кампаній, але, на жаль, має дуже консервативні погляди та не завжди є спеціалістом у галузі Інтернет-комунікацій [6].

Мережа Інтернет має деякі власні переваги як інструмент політичних комунікацій. Базові характеристики Інтернет-простору: оперативність, гіпертекстуальність, мультимедійність, інтерактивність; необмежений обсяг, тривалий термін зберігання, постійна актуалізація, можливість тематичного моніторингу інформації; глобальність, відсутність просторових та часових меж; порівняльна анонімність користувачів Інтернет-простору; висока рентабельність використання технологій Інтернету та деяке зниження витрат на отримання інформації.

Для політичних партій велике значення має можливість мобілізації політичної участі громадян, особливо молоді; підвищення рівня політичної участі шляхом спрощення прямого контакту політичної партії та її електорату; зменшення нерівності політичних можливостей громадян.

Політологи М. Грачов та А. Мадатов [3, с. 94-95] указали на наступні переваги використання Інтернет-комунікацій у діяльності політичних партій. На їх думку, це, у першу чергу, значне зниження витрат на передачу інформації від керівних органів до місцевих відділень та у зворотному порядку на істотне підвищення ролі первинних організацій та рядових членів у внутрішньопартійному житті, розширення можливостей їх участі у формуванні політики партії, зокрема через публічне обговорення проектів рішень, що приймаються, у режимі реального часу.

Вони зазначили, що Інтернет-форуми, які мають у силу власної інтерактивності та оперативності очевидну перевагу перед традиційними друкованими виданнями, слід розглядати в якості перспективного засобу забезпечення ефективного зворотного зв'язку та прямого діалогу партій із власними прихильниками,

особливо у періоди підготовки та проведення виборчих кампаній.

При цьому М. Грачов та А. Мадатов формулюють висновок, що Інтернет у недалекому майбутньому дозволить партіям відмовитися від традиційної форми проведення конференцій та з'їздів шляхом залучення інтерактивної комунікації представників регіональних партійних відділень, «віддалених» один від одного у просторовому відношенні.

Український політолог О. Маліс стверджує, що «функція глобальної мережі Інтернет у діяльності сучасних політичних партій полягає у забезпеченні постійного суспільно-політичного дискурсу з можливістю електронного зворотнього зв'язку в режимі реального часу між представниками політичних партій та їх потенційним електоратом. Завдяки Інтернету громадяни мають деяку свободу у питаннях збору, аналізу, обміну інформацією, а також можливість брати участь у безпосередньому управлінні політичною партією або впливати на її діяльність» [4].

Автор даного дослідження також вважає за потрібне вказати на низку значних переваг Інтернету як інструменту політичної комунікації взагалі та у діяльності політичних партій зокрема. Інтернет-технології мають значний мобілізаційний потенціал, вони об'єднують «розсіяних» одинаків (прихильників тієї чи іншої політичної партії) не за принципом географічної близькості, а за спільними інтересами, внаслідок чого Інтернет-технології значно сприяють формуванню віртуального громадянського суспільства.

Завдяки забезпеченню рівного доступу різних політичних партій до Інтернет-технологій, можливість заявити про себе з'являється навіть у відносно невеликих політичних структурах, істотно порівнюючи як провідні політичні сили, так і явних аутсайдерів політичної гонки.

Інтернет-технології, завдяки одночасному охопту великої аудиторії, поступово збільшують коло людей, що мають можливість брати участь у формуванні та ухваленні політично значущих рішень. Відкритість та оперативність розповсюдження інформації у мережі Інтернет зобов'язує політичні партії реалізувати принципи правдивості та законності, примушуючи їх удосконалюватися та постійно підвищувати ефективність власної діяльності на підставі Інтернет-технологій.

В умовах посилення фінансового контролю за передвиборчою рекламою політичних партій та значного подорожчання рекламних послуг у традиційних засобах масової інформації, Інтернет надає переваги доволі тривалого розміщення політичної реклами в Інтернет-просторі при порівняно невисокій вартості даної послуги. Інтернет-технології знижують витрати на погодження можливих шляхів політичної взаємодії між індивідами, що мають схожі погляди, але не взаємодіють безпосередньо один з одним у реальному житті.

Завдяки застосуванню мультимедійних продуктів Інтернет-простору істотно збільшується можливість об'єднання технологій різних видів засобів масової інформації у мережі Інтернет при мінімальних витратах.

Значну роль у спілкуванні в Інтернет-просторі відіграє порівняльна «демократичність» спілкування, яка виражається у можливості виникнення неформальних контактів, а також таких атрибутів, як сленг, спеціальні символи (смайли), відсутність граматичних норм. Завдяки Інтернету практично будь-який учасник політичного процесу виявляється здатним надіслати власні повідомлення необмеженій кількості потенційних адресатів. Найголовнішим залишається те, що Інтернет-технології, долаючи бар'єри організаційно-технічного, фінансового, адміністративного та навіть міждержавного порядку, сприяють реалізації одного з ключових принципів сучасної демократії – рівності можливостей політичної участі індивідів.

Однак при всіх явних перевагах автор даного дослідження вважає за потрібне вказати на деякі недоліки Інтернет-простору як інструменту політичної комунікації. Користувачі мережі Інтернет займають невелику частку загальної аудиторії, порівняно з традиційними засобами масової інформації (газети, радіо, телебачення), що на даному етапі розвитку інформаційних Інтернет-технологій виключає «ставку» тільки на мережу Інтернет при розробленні PR-кампаній політичних партій.

Політичні партії мають можливість використати Інтернет-технології як інструмент впливу на свідомість та розум електорату, чим позбавляють індивідів відносної свободи політичного вибору. Невисока компетентність деяких представників політичних партій у галузі інформаційних Інтернет-технологій не дозволяє цим структурам повною мірою використати можливості Інтернету як потужного засобу проведення передвиборчих кампаній, а також важливого організаційного та фінансового ресурсу. В Інтернет-просторі існує несанкціонований та анонімний розподіл різних свідчень політичного характеру, в тому числі матеріалів, які або містять заклики до насилля, або компрометують окремих політиків та посадових осіб. Невизначеність юридичного статусу Інтернету значно сприяє відновленню у масовій свідомості сталих уявлень про Інтернет як про певне маргінальне середовище, де поведінка та взаємодія людей, у тому числі і прояв їх політичної активності, підлягає принципам анархії та вседозволу, які можуть вступати в гостре протиріччя з морально-етичними нормами, що прийняті у суспільстві.

Автор дослідження також вважає за потрібне вказати на наступні шляхи розвитку Інтернету як засобу політичної комунікації: вливання інвестицій політичних партій у розвиток Інтернет – ЗМІ; широке розповсюдження представництва суб'єктів політичного процесу в Інтернет-просторі; реалізація інформаційно-пропагандистської кампанії під час

проведення виборчих кампаній. Розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій Інтернету з його базовими характеристиками (такими, як інтерактивність, гіпертекстуальність, мультимедійність, оперативність) сприяє формуванню більш удосконалених принципів взаємодії влади та суспільства, які не існували раніше, розширенню можливостей для участі людей у політичному процесі.

Слід вказати на наступні завдання, які виконують політичні партії під час використання Інтернет-технологій: проведення агітаційно-пропагандистської роботи; формування іміджу політичної партії; полеміка з метою відстоювання власної політичної позиції; завоювання та закріплення позиції у політичному житті країни; дослідження реакції аудиторії на те чи інше рішення, висловлювання, дію лідера політичної партії; вибір цільової групи для впливу за географічним, соціальним, статевим, віковим принципами, а також проникнення у важкодоступні для інших видів комунікацій соціальні групи (наприклад, байкери, рокери та ін.); застосування Інтернету як реального інтерактивного каналу зв'язку з населенням, а також як реального інструменту політичного впливу на електорат.

Аналізу негативних цілей, які досягають політичні сили, використовуючи можливості мережі Інтернет, присвятили розділ у власному дослідженні українські вчені Г. Атаманчук та А. Гірник [1, с. 99-101], які вказують на прямий обман, короткотривале розміщення неправдивої інформації, підставний сайт, сумнівну (неправдиву) банерну рекламу, використання відверто неправдивих банерів.

Серед позитивних Інтернет-технологій, що застосовують політичні партії, безумовно, найзначнішим є Інтернет-сайт, оскільки він має інноваційний потенціал, несе у собі можливості оновлення низки партійних механізмів, принципів, а в перспективі – самого образу функціонування партії як суспільного об'єднання, який виражає та захищає інтереси громадян.

Розгляньмо сайти деяких українських політичних партій. Офіційний сайт Партії Регіонів містить інформацію про партію, законотворчість, надає тексти виступів лідерів партії. Надано інформацію про проекти «Знай наших», «Україна безкраїня», рубрики «Громадянська опозиція» та «Дайджест». На сайті партії громадяни мають можливість висловити власну думку з різних питань соціально-політичного розвитку країни. Широко представлені фото- та відеоматеріали, банери з партійними гаслами.

На офіційному сайті партії «Сильна Україна» широко представлено інформацію про політичну партію, надано інформацію про її лідера, який

також має власний сайт. Рубрика «Нам пишуть» надає можливості двосторонньої комунікації – до керівництва партії можливо надіслати електронного листа. Найбільш вдалою знахідкою сайту є можливість подати онлайн заявку на вступ до партії, що, безумовно, підкреслює відкритість керівництва партії до нових інформаційно-комунікаційних технологій.

Політична партія «Руський блок», окрім Інтернет-сайту зі вказаними вище електронними технологіями, активно поширює групу в одній із соціальних мереж Інтернету («В контакті»), що має значну групу прихильників, особливо серед підлітків та молоді.

Формування Інтернет-сайтів політичних партій, застосування сучасних веб-технологій у роботі ресурсів, ретельний підхід до розробки структури та дизайну, використання інтерактивних можливостей на сайтах (зворотний зв'язок з електоратом) – створюють безумовні перспективи для подальшого розвитку демократії у нашій країні.

Таким чином, можливо дійти висновків, що інтеграція Інтернет-технологій у діяльність політичних партій сприяє: формуванню віртуального громадянського суспільства та віртуальної громадянської політичної культури; закріпленню демократичних стандартів на рівнях спілкування як між групами, так і між окремими особами; включенню Інтернет-технологій в існуючу систему обміну політичною інформацією; затвердженню Інтернету в системі політичної комунікації в якості нового комунікативного інструменту; перетворенню мережі Інтернет у провідне джерело політичної інформації, та відсуненню на другий план участі в даному процесі традиційних засобів масової інформації.

М. С. Вершинін зазначає, що «дослідники бачать перспективи в потенціалі Інтернету, та не тільки в тому, щоб зробити політичний зв'язок та потік інформації найбільш ефективними та прозорими, але й у тому, щоб використовувати будь-яку зручну нагоду для участі громадян у політичних процесах» [2, с. 102].

У майбутньому найбільш перспективними напрямами Інтернет-діяльності для політичних партій, на думку автора дослідження, стане розробка та впровадження форми онлайн-реєстрації в партію; створення спеціального розділу, у якому прихильники партії змогли б увійти у контакт один з одним; форми пошуку користувачем одностороннім по політичному, етнічному, конфесійному, географічному та іншим принципам, але й на сьогодні Інтернет-технології надають сучасній політичній сфері нові можливості, які здатні вже зараз почати змінювати звичні механізми функціонування політичних партій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атаманчук Г. А. Політичний менеджмент: теорія та практика політтехнологій / Г. А. Атаманчук, А. М. Гірник. – Видання друге, виправлене та доповнене. – Рівне : «Перспектива», 2005. – 296 с.

2. Вершинин М. С. Политическая коммуникация в информационном обществе: перспективные направления исследований / М. С. Вершинин // Актуальные проблемы теории коммуникации : Сборник научных трудов. – СПб. – Изд-во СПбГПУ, 2004. – С. 98–107.
3. Грачев М. Н. Демократия: методология исследования, анализ перспектив / М. Н. Грачев, А. С. Мадатов. – М. : Изд-во «Алкоголь», 2004. – 128 с.
4. Маліс О. Політичний сайт як посередник між суб'єктами політики та суспільством [Електронний ресурс] / О. Маліс // Віче. – Режим доступу : <http://viche.info/>.
5. Чеснаков А. А. Ресурсы INTERNET и российские политические технологии: состояние и перспективы развития / А. А. Чеснаков // Вестник МГУ. – Сер. 18. – Социология и политология. – 1999. – № 4. – С. 65–66.
6. Штурхецький С. Передумови використання Е-комунікацій при вирішенні комунікативних завдань місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / С. Штурхецький. – Режим доступу : <http://naub.org.ua/>.

Рецензенти: Іванов М. С. – д.політ.н., професор;
Свтушенко О. Н. – к.політ.н., доцент.

© Вахрамєєва Н. Ю., 2011

Стаття надійшла до редколегії 08.01.2011 р.